

Aneta Krupka

Uniwersytet Szczeciński, Szczecin | Instytut Nauk Teologicznych
ORCID: 0000-0001-6604-4370, e-mail: aneta.krupka@usz.edu.pl

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ *KATECHUMENAT I MISTAGOGIA NA DZISIEJSZE CZASY*, WYDZIAŁ TEOLOGICZNY UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO, 17 LISTOPADA 2023 ROKU

17 listopada 2023 roku w budynku Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa *Katechumenat i mistagogia na dzisiejsze czasy*. Została ona zrealizowana dzięki dofinansowaniu, które otrzymał Instytut Nauk Teologicznych US w ramach programu *Doskonała nauka II – wsparcie dla konferencji naukowych*, organizowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

W 1988 roku w Polsce ukazało się tłumaczenie księgi liturgicznej *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* (OICA). Ten jeden z najdonioślejszych owoców Soboru Watykańskiego II pozostaje dziełem, które ma znaczący wpływ na rozumienie formacji sakramentalnej i to nie tylko tej prowadzonej ściśle w formie katechumenatu przedchrześcijańskiego. Wielokrotnie bowiem we współczesnych, także tych najnowszych, dokumentach magisterium Kościoła pojawia się koncepcja różnych form formacji inspirowanych ideą katechumenatu. Chociaż w sensie ścisłym ten termin, zgodnie z jego historyczną genezą, jest odnoszony do przygotowania do chrztu, bierzmowania i Eucharystii osób dorosłych, to sposób rozumienia formacji sakramentalnej według metody zatwierdzonej w OICA wydaje się być inspirujący także w szerszym kontekście.

Współcześnie coraz częściej mamy do czynienia z „ochrzczonymi poganami”, a więc ludźmi, którzy pomimo przyjęcia w dzieciństwie i młodości sakramentów nigdy nie przeżyli pełnego i właściwego chrześcijańskiego wtajemniczenia. W kontekście reformy soborowej powstało wiele grup, które nawiązując do liturgicznych form i idei zawartych w OICA, proponują własny model katechezy sakramentalnej. Coraz częściej pojęcie katechumenatu i wtajemniczenia pojawia się także w kontekście małżeństwa.

Zwłaszcza przy okazji synodów o rodzinie i interpretacji adhortacji *Amoris laetitia* rozwija się przekonanie o narzeczeństwie jako „przedmałżeńskim katechumenacie”. Podkreśla to nie tylko konieczność integralnego rozumienia przygotowania do sakramentów, ale jest także odpowiedzią na doświadczenie współczesnego Kościoła w Europie, w którym o sakrament małżeństwa często proszą ludzie ochrzczeni, których chrześcijańskie wtajemniczenie nigdy się nie dokonało. Celem „przedmałżeńskiego katechumenatu” ma być nie tylko osobisty rozwój ich wiary, ale także odnowienia idei katechumenatu domowego.

Pomimo tego, że aktualnie w Polsce liczba osób dorosłych przygotowujących się do sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia jest nadal niewielka, to nietrudno przewidzieć, że ta liczba będzie sukcesywnie wzrastać, podobnie jak obserwowany wzrost liczby osób częściowo wtajemniczonych (np. takich, które w dzieciństwie przyjęły tylko sakrament chrztu). Podjęcia i rozważenia domaga się więc także temat wprowadzenia w świadomą i dojrzałą wiarę „ochrzczonych pogan”.

Poza socjologiczną obserwacją rzeczywistości punktem wyjścia do wypracowywania konkretnych rozwiązań są różnego rodzaju współczesne dokumenty Kościoła: liturgiczne, katechetyczne i dogmatyczne. Organizatorzy konferencji *Katechumenat i mistagogia na dzisiejsze czasy* podjęli wyzwanie stworzenia płaszczyzny interdyscyplinarnej wymiany stanu badań i doświadczeń specjalistów z różnych subdyscyplin teologicznych. Ideą była nie tylko organizacja eksperckich wykładów, ale także wzajemne podzielenie się doświadczeniem przez osoby zajmujące się formacją sakramentalną.

Konferencja została podzielona na trzy bloki: dwa wykładowe i jeden praktyczny, warsztatowy. Oprócz możliwości stacjonarnego uczestnictwa dwie części wykładowe były także transmitowane na żywo, z tłumaczeniem na polski język migowy. Transmisję realizowała *UNIWIZJA* – Telewizja Uniwersytetu Szczecińskiego. Nagrania wszystkich wykładów są cały czas dostępne do wysłuchania na platformie YouTube, na kanale Uniwersytetu Szczecińskiego.

Spotkanie otworzyły powitania i wprowadzenie ks. dr. hab. Grzegorza Chojnackiego, prof. US, dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego i dyrektora Instytutu Nauk Teologicznych Uniwersytetu Szczecińskiego, który poprowadził pierwszy panel konferencji.

Pierwszy wykład w pierwszej części wygłosił ks. dr Piotr Pękuł, liturgista, wykładowca Instytutu Studiów Wyższych w Koszalinie i Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie. Jego wykład *Katechumenat a jedność sakramentów inicjacji chrześcijańskiej* stanowił wprowadzenie do całego tematu konferencji. Odwołując się zarówno do praktyki historycznej, jak i obecnych przepisów liturgicznych, ks. Pękuł podjął tematy jedności i kolejności sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Prelegent przedstawił historyczne uwarunkowania rozbicia jedności sakramentów inicjacji chrześcijańskiej oraz współczesne wyzwania związane ze zmianą starożytniej praktyki udzielania tych sakramentów. Akcentując paschalny wymiar sakramentów, starał się przekazać duszpasterską niezbędność akcentowania związku i jedności tych sakramentów, ukazując także związek sakramentów wtajemniczenia z innymi sakramentami.

Drugi wykład wygłosiła dr Magdalena Józwick, dogmatyczka, wykładowczyni Archidiecezjalnego Centrum Formacji Pastoralnej w Katowicach. Przedstawiła wykład *Formacja teologiczna świeckich jako jeden z istotnych elementów dzisiejszej integralnej formacji katechumenalnej, mistagogicznej i permanentnej. Od teorii do praktyki*. Prelegentka rozpoczęła od opisanego znaczenia permanentnej formacji teologicznej wiernych świeckich. Wykazała, że zarówno w optyce historycznej, jak i w perspektywie różnych etapów drogi chrześcijanina można wskazać na istotne cechy tej formacji, takie jak m.in. jej dialogiczność z kulturą oraz rolę pełnego i integralnego przekazu depozytu wiary, a także znaczenie kerygmatu. Druga część wykładu była prezentacją pastoralnych wskazówek dotyczących prowadzenia formacji oraz związanych z nimi konkretnych wyzwań.

Ostatni wykład w pierwszej części wygłosiła s. dr Marta Mucha, kanonistka pracująca w Sądzie Metropolitalnym Szczecińsko-Kamieńskim. Siostra dr Mucha przedstawiła wykład *Przepisy zawarte w kanonach o chrzcie dorosłych – ich zastosowanie wobec wszystkich, którzy po wyjściu z dzieciństwa potrafią już używać rozumu (kan. 852 §1 KPK)*. Zasadnicza część wystąpienia dotyczyła wyjaśnienia pojęć obecnych w *Kodeksie Prawa Kanonicznego*, związanych z wiekiem kandydatów do chrztu, rozróżniając dzieci, osoby małoletnie i dorosłych, precyzując także w tym kontekście kategorię „używania rozumu”. Prelegentka szczegółowo wyjaśniła także warunek wyrażenia woli jako konieczny do ważności sakramentu chrztu osoby dorosłej. Ostatnia część dotyczyła praktycznych wyzwań związanych z normatywnymi zapisami *Kodeksu Prawa Kanonicznego* w aspekcie organizacji przygotowania do chrztu osób dorosłych.

Drugą część konferencji moderował ks. dr Radosław Mazur, prodziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego.

Pierwszy wykład w tej części wygłosił ks. dr Remigiusz Szauer, socjolog i teolog z Instytutu Nauk Teologicznych Uniwersytetu Szczecińskiego. Prelegent przedstawił rozważania zatytułowane *Rites de passage w deklaracjach katolików. Między kulturową oczywistością a świadomością wyboru*. Książd dr Szauer przedstawił socjologiczne definicje rytuału przejścia, odnosząc je do praktyk religijnych. Ukontekstualnieniem tego tematu było odwołanie się do współczesnego zjawiska konstruowania tożsamości oraz interpretacja roli rytów przejścia dla przełomowych wydarzeń (rozumianych indywidualnie i społecznie) w procesie konstruowania tożsamości. Prelegent odwołał się także do swoich badań prowadzonych na Pomorzu Zachodnim, których wyniki dostarczyły dodatkowych pytań i perspektyw w omawianym temacie. Pomimo zmieniającej się świadomości i zaangażowania religijnego, rytuały przejścia nadal mają ważne, kulturowe znaczenie. Łącząc to z procesem indywidualizacji religijności, można uznać, że rytuały przejścia są z punktu widzenia pastoralnego znaczącymi momentami, w których warto tworzyć przestrzeń na uzasadnienie i usensownienie osobistych praktyk religijnych – tak, aby nadal kulturowo podtrzymywane rytuały mogły stać się także elementem osobistego doświadczenia wiary.

Drugi wykład wygłosił ks. dr Jacek Zjawin, katechetyk, prodziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po krótkim omówieniu etapowej logiki Obrzędów Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych prelegent przed-

stawił historię Szkoły Katechistów Archidiecezji Poznańskiej. Jest to inicjatywa powstała w 2010 roku jako miejsce formacji posługujących w szeroko rozumianej katechezie sakramentalnej. Pomyślana jako katecheza wykorzystująca logikę katechumenalną (a więc m.in. uwzględniająca aspekt wspólnotowy i liturgiczny) stara się realizować zasadę, aby dbać o permanentną formację tych, którzy sami mają być formatorami. Prelegent podkreślił, że szkoła katechistów wykorzystuje logikę katechumenalną, ale nie realizuje jej w pełni, co wydaje się być właściwe dla formacji pochrzcielnej, której celem jest inspirowanie się, a nie dokładne odwzorowanie OICA.

Ostatni wykład przygotował ks. dr Krzysztof Drews, dyrektor Instytutu Teologicznego Archidiecezji Gdańskiej. W wykładzie *Katechumeni – domownicy Boga* prelegent podzielił się swoim doświadczeniem organizacji formacji sakramentalnej w Archidiecezjalnym Ośrodku Katechumenalnym Archidiecezji Gdańskiej. Ilustrując treści przykładami ze swojej praktyki, zwracał uwagę na szczególne elementy tego modelu formacji, takie jak: doświadczenie wspólnoty, nauka modlitwy czy integralność formacji sakramentalnej, także w perspektywie kolejnych sakramentów (np. pokuty czy małżeństwa), do których przygotowują się neofici.

Podsumowanie obydwu części stanowiły dyskusje, w których jako eksperci brali udział prelegenci występujący w swoich panelach. Pytania od biernych uczestników konferencji i dyskusje stworzyły przestrzeń wymiany doświadczeń pomiędzy prelegentami zaangażowanymi w praktykę formacji sakramentalnej.

Trzecią część konferencji stanowiły warsztaty prowadzone w małych grupach. Ich celem było doskonalenie praktycznych umiejętności związanych z planowaniem formacji sakramentalnej. Uczestnikom zaproponowano trzy grupy tematyczne do wyboru. Pierwszą prowadziła dr Magdalena Józwik, realizując temat *Formacja „uszyta na miarę”, czyli jak projektować formację?* Drugi warsztat przygotowała s. mgr Anna Kotyra, katechistka z Archidiecezjalnego Ośrodka Katechumenalnego w Szczecinie, proponując temat *Wejdźcie do kościoła... – czyli jak towarzyszyć dorosłym i dzieciom w katechumenacie*. Ostatnia grupa uczestniczyła w zajęciach dr. Michała Zborowskiego ze Szkoły Nowej Ewangelizacji im. Wandy Malczewskiej. Prowadzący zaproponował temat: *„Bądźcie zawsze gotowi do obrony wobec każdego, kto domaga się od was uzasadnienia tej nadziei, która w was jest”. Jak dziś mówić o wierze?*

Uzupełnienie tematu konferencji stanowi publikacja w formie wirtualnej książki przygotowana przez dr Anetę Krupkę i ks. dr. Radosława Mazura. Publikacja, wydana przez wydawnictwo Jedność, o tytule zbieżnym z tematem konferencji. Zawiera ona wybór tekstów historycznych i współczesnych dotyczących tematu katechumenatu i formacji sakramentalnej. Teksty źródłowe zostały pogrupowane w krótkie rozdziały oraz uzupełnione o przeznaczone do nich pytania i związane z nimi ciekawostki. Tak zorganizowana treść stanowi propozycję do wykorzystania przede wszystkim dla nauczycieli religii i prowadzących formację dla katechistów. Publikacja jest dostępna do pobrania na stronie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego pod adresem <https://teo.usz.edu.pl/wirtualna-ksiazka>.

Cytowanie chicagowskie:

Krupka, Aneta. „Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej «Katechumenat i mistagogia na dzisiejsze czasy», Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, 17 listopada 2023 roku”. *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 31 (2024): 319–323. DOI: 10.18276/skk.2024.31-17.

Cytowanie oksfordzkie:

Krupka A., *Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Katechumenat i mistagogia na dzisiejsze czasy”, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, 17 listopada 2023 roku*, „*Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie*” 31 (2024), s. 319–323. DOI: 10.18276/skk.2024.31-17.